

فصل ۱

کلیات

تعاریف و اصطلاحات

■ **رویکرد برنامه درسی ملی:** منظور از این اصطلاح، جهت‌گیری آموزش‌های مدرسه‌ای بر اساس فلسفه تربیتی نظام حاکم بر جامعه و انتظارات رهبران، مردم و نهادها از برنامه درسی ملی است. این رویکرد، رویکرد فطرت‌گرای توحیدی نام دارد که مقصد عالی آن، شکوفایی گرایش‌های الهی در انسان و تربیت انسان خلیفه‌الله است.

■ **دنیای کار:** شامل کار مزدی، پیگیری حرفه و شغل در زندگی در همه جنبه‌های زندگی اجتماعی است. دنیای کار از دنیای آموزش و زندگی شخصی متمایز است و اعم از زندگی شغلی، بازار کار، محیط واقعی کار و بنگاه‌های اقتصادی است.

■ **محیط کار:** موقعیتی است که افراد در آن کار می‌کنند و گستره‌ای وسیع از فضاها از خانه تا کارخانه بزرگ را شامل می‌شود.

■ **بنگاه اقتصادی:** محلی که در آن فعالیت‌های اقتصادی مبتنی بر استاندارد ملی طبقه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی صورت می‌گیرد.

■ **صلاحیت حرفه‌ای:** مجموعه‌ای از شایستگی‌های حرفه‌ای است که با توجه به سطح، نوع و وسعت آنها به سطوح دیگر تقسیم خواهند شد.

■ **آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای (TVET):** آموزش و تربیت در قلمرو دنیای کار جهت زمینه‌سازی، آمادگی، نگهداشت و ارتقای شغلی و حرفه‌ای را گویند. آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای واژه‌ای جامع است که به جنبه‌هایی از فرایند آموزشی و تربیتی، دربرگیرنده مطالعه فناوری‌ها و علوم وابسته، کسب نگرش‌ها و مهارت‌های عملی، فهم و دانش مرتبط با حرفه‌ها را در بخش‌های گوناگون اقتصادی و زندگی اجتماعی، علاوه بر آموزش عمومی، ارجاع و اطلاق می‌شود. این واژه اعم از آموزش فنی و حرفه‌ای رسمی، غیررسمی و سازمان‌نیافته است. همچنین این آموزش‌ها شامل طیف وسیعی از فرصت‌های توسعه مهارت‌ها است که با بافت‌های ملی و محلی هماهنگ می‌گردد. یادگیری برای آموختن و رشد سواد و مهارت‌های محاسبه، مهارت‌های عرضی (غیرفنی) و مهارت‌های شهروندی نیز از مؤلفه‌های جدایی‌ناپذیر آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای هستند.

■ **شغل (Job):** استخدام شدن برای ارائه خدمت و یا برای مدتی خاص می‌گویند که محدود به زمان و فرد کارفرما است. شغل مجموعه‌ای از کارها و وظایف مشخص است که در یک جایگاه خاص تعریف می‌شود. یک شخص ممکن است در یک حرفه

در زمان‌های گوناگون مشاغل متفاوت داشته باشد.

■ **حرفه (Occupation):** مجموعه‌ای از مشاغل دنیای کار است که شباهت معقولی از نظر کارها، دانش و توانایی‌های مورد نیاز دارد. حرفه مشغولیت اصلی فرد در طول زندگی است. استاندارد حرفه‌ای، حداقل‌های مورد انتظار دنیای کار در یک حرفه را نشان می‌دهد. حرفه مرتبط با فرد و نقش وی در بازار و دنیای کار است (مانند حسابدار، خانه‌دار، جوشکار، پرستار، مهندس ساختمان). اکثر حرفه‌ها در بخش‌های مختلف وجود دارد در حالی که برخی از حرفه‌ها (مهندس معدن) مربوط به بخش خاصی است. یک حرفه مجموعه‌ای از مشاغل است که شباهت معقولی از نظر کارها، دانش و توانایی‌های مورد نیاز دارد.

■ **وظیفه (Duty):** وظیفه عبارت است از مسئولیت و نقش اصلی مشخصی که در یک جایگاه شغلی یا حرفه برای شخص در نظر می‌گیرند. برای مثال از وظایف اصلی یک تعمیرکار خودرو می‌توان به تعمیر سیستم مولد قدرت، تعمیر سیستم انتقال قدرت و... اشاره کرد. از تکنسین مکترونیک انتظار می‌رود وظایف مربوط به نگهداری و تعمیرات سیستم‌های کنترل عددی را انجام دهد.

■ **تکلیف کاری (Task):** یک تکلیف کاری فعالیت مشخصی است که دارای ابتدا و انتها می‌باشد و شامل مراحل منطقی است. معمولاً هر وظیفه به چندین تکلیف کاری تقسیم می‌شود. به طور مثال، یکی از تکالیف کاری وظیفه «تعمیر سیستم مولد قدرت»، تنظیم سیستم جرّقه است.

■ **شایستگی (Competency):** مجموعه‌ای اثبات شده از دانش، مهارت و نگرش مورد نیاز برای انجام یک تکلیف کاری بر اساس استاندارد را شایستگی گویند. شایستگی‌ها در حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به سه دسته شایستگی‌های فنی، غیرفنی و عمومی تقسیم‌بندی می‌شوند.

■ **مرحله کار (Step):** فعالیت‌های لازم برای انجام یک تکلیف کاری را مرحله کار می‌گویند. مراحل انجام کار یک رویه مشروح انجام کار است. معمولاً هر تکلیف کاری از سه یا چند مرحله کار تشکیل شده است.

الف) حرفه: مربی کودک

ب) وظیفه: پرورش مهارت‌های رشد جسمانی کودک

ج) کار: کنترل بهداشت فردی کودک

د) مرحله کار: روش کنترل بهداشت اندام‌های بدن

■ **استاندارد عملکرد (Performance Standard):** شایستگی‌های حرفه‌ای دنیای کار بر اساس استاندارد عملکرد استوار است. آن سطح شناخته شده و قابل قبول برای انجام یک کار در یک حرفه یا شغل را استاندارد عملکرد آن کار می‌نامند. معمولاً در استاندارد عملکرد شرایط انجام کار، عملکرد و معیار ارزیابی آورده می‌شود (رجوع به نمون برگ‌های ارزشیابی در انتهای این بخش). در ادامه

نمونه‌هایی از استاندارد عملکرد آورده شده است:

نمونه ۱: استاندارد عملکرد برای انجام کار «بررسی پمپ‌ها و سیالات» در حرفه مکترونیک: بررسی پمپ‌ها و سیالات طبق چک لیست به طوری که پمپ‌ها طبق مشخصات کار کند و لزجت و سطح روغن طبق مشخصات سازنده باشد.

نمونه ۲: استاندارد عملکرد برای انجام کار «رسم مدارها و نقشه‌های الکتریکی با رایانه» در حرفه برق کار ماهر:

رسم نقشه‌های مدارهای فرمان با نرم‌افزار نقشه‌کشی و در فرمت برداری به نحوی که مطابق با نقشه دستی موجود باشد و علائم به کار رفته در آن با استاندارد IEC مطابق باشد.

نمونه ۳: استاندارد عملکرد برای انجام کار «اجرای عملیات اولیه تراشکاری» در حرفه ماشین‌کار عمومی:

اجرای عملیات اولیه تراشکاری (روتراشی - پله تراشی - پیشانی تراشی) با استفاده از ماشین تراش و ابزارهای تراش به صورتی که قطعه کار با دقت ابعادی با تolerانس $\pm 0.1 \text{ mm}$ و پرداخت سطح 6.3 Ra حاصل شود.

■ **مهارت (skills) (شامل تفکر و عمل):** توانایی عضلات و ایجاد هماهنگی بین آنها و یا به عبارتی هماهنگی بین اعمال روانی، حرکتی را مهارت گویند. البته از سطوح بالایی حوزه شناختی نیز به عنوان مهارت یاد می‌شود. در هر تکلیف کاری حداقل سه و حداکثر شش مرحله کاری وجود دارد که هر مرحله شامل دانش و مهارت است به نحوی که انجام هر مهارت مستلزم کاربرد دانش است و تعریف مذکور عملیاتی کردن مهارت را مدنظر دارد. بنابراین هر شایستگی (تکلیف کاری) می‌تواند از چندین مهارت تشکیل شده باشد.

■ ویژگی‌ها و شاخص‌های مهارت

- سرعت
- دقت
- تکرارپذیری
- تنوع شرایط و کاربرد
- تنوع وسایل و تجهیزات
- کنترل حرکت
- کنترل مکان
- کنترل نیرو
- یادگیری تدریجی و مرحله‌ای
- مبتنی بر تجارب گسترده
- پایداری
- سازگار با یادگیری مغز محور

- کنترل متغیرها

- عنصر اصلی شایستگی

■ **دانش (knowledge)** (شامل علم): با توانایی‌های ذهنی عقلانی از قبیل

کسب دانش، رشد مهارت‌های ذهنی و قدرت تجزیه و تحلیل را دانش گویند.

■ **نگرش (Attitude)** (شامل اخلاق و باور): نگرش به توانایی‌هایی گفته

می‌شود که به جنبه‌های احساسی، عاطفی، ارزش، علائق و تفکر ما مربوط می‌شود.

توانایی مشارکت فعال توأم با علاقه مثالی از این نوع توانایی است. نگرش در واقع

نوعی مهارت ذهنی و عملی است.

سطح شایستگی انجام کار: صرف نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطح

صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، انجام هر کار ممکن است با کیفیت مشخصی

در محیط کار مورد انتظار باشد. سطح کیفی شناخته شده از یک شخص در

محیط کار را سطح شایستگی مورد انتظار و نیاز گویند. سطح شایستگی انجام کار

معیار اساسی ارزشیابی است. در بین کشورهای مختلف نظام سطح‌بندی شایستگی

گونگونی وجود دارد اما نظام چهار سطحی معمول‌ترین آنها به نظر می‌رسد.

■ **چارچوب صلاحیت ملی (NQF):** چارچوبی است که صلاحیت‌ها، مدارک

و گواهینامه‌ها در سطوح و انواع مختلف را به‌صورتی منسجم و همگون براساس

مجموعه‌ای از معیارها و شاخص‌های توافق شده به هم ارتباط می‌دهد. در این

چارچوب به مهارت و تجربه در کنار دانش ارزش ویژه‌ای داده می‌شود. زمان و

مکان یادگیری ارزش کمتری دارد.

■ **سطح صلاحیت (Level of Qualification):** سطح صلاحیت عبارت است

از سطح حرفه یا شغلی در چارچوب صلاحیت‌های حرفه‌ای ملی که تکالیف کاری

باید در آن طراحی و تدوین گردد. نظام‌های سطح‌بندی گوناگونی در بین کشورها

وجود دارد. سطح صلاحیت مهندسی (حرفه‌ای) پنج در نظر گرفته شده است که

به تبع آن تکنسین فنی یا حرفه‌ای دارای سطح چهار است. صلاحیت حرفه‌ای در

اروپا EQF به هشت سطح تقسیم‌بندی شده است.

■ **برنامه درسی آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای:** برنامه درسی آموزش و تربیت

فنی و حرفه‌ای مجموعه‌ای از استانداردهای دنیای کار، اهداف، محتوا، روش‌ها،

راهبردهای یاددهی - یادگیری، تجهیزات، زمان، فضا، استاندارد شایستگی‌ها، مواد

آموزشی و استاندارد ارزشیابی است که هنرجو، کارآموز یا مربی را برای رسیدن به

آن اهداف در حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای هدایت می‌کند.

دامنه شمول برنامه درسی در حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، دنیای کار و دنیای

آموزش را در برمی‌گیرد. معمولاً در نظام‌های آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشورها

سه نوع استاندارد، وجود دارد:

1 استاندارد شایستگی حرفه‌ای؛ شایستگی یا مهارت، که توسط متولیان صنعت، بازار

کار و اتحادیه‌ها، صنوف و امثال آن تهیه می‌شود. در این استاندارد، وظایف، کارها و صلاحیت‌های هر شغل یا حرفه مورد توجه قرار می‌گیرند.

۲ استاندارد ارزشیابی؛ براساس استاندارد شایستگی حرفه‌ای و دیگر عوامل مؤثر توسط گروه‌های مشترکی از حوزه‌های گوناگون تهیه می‌شود و به اعطای گواهینامه یا مدرک صلاحیت حرفه‌ای منجر می‌گردد.

۳ استاندارد آموزشی (برنامه درسی)؛ بر اساس استانداردهای شایستگی حرفه و ارزشیابی توسط ارائه‌دهندگان آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تهیه می‌گردد. در این استاندارد اهداف دروس، محتوا، راهبردهای یاددهی - یادگیری، تجهیزات آموزشی و نظیر آن در اولویت قرار دارد.

■ **آموزش مبتنی بر شایستگی:** رویکردی در آموزش فنی و حرفه‌ای است که بر شایستگی‌های حرفه‌ای تمرکز دارد. شایستگی‌ها را به عنوان پیامدهای آموزشی در نظر می‌گیرد و فرایند نیازسنجی، طراحی و تدوین برنامه درسی و ارزشیابی بر اساس آنها انجام می‌شود. شایستگی‌ها می‌توانند به شایستگی‌های فنی (در یک حرفه یا مجموعه‌ای از حرفه‌ها)، غیرفنی و عمومی دسته‌بندی شوند. رسیدن فراگیران به حداقلی از همه شایستگی‌ها به عنوان هدف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در این رویکرد مورد توجه قرار می‌گیرد.

■ **استاندارد شایستگی حرفه:** استاندارد شایستگی حرفه تعیین‌کننده فعالیت‌ها، کارها، ابزارها و شاخص‌هایی برای عملکرد در یک حرفه است.

■ **هویت حرفه‌ای:** براینده مجموعه‌ای از باورها، گرایش‌ها، اعمال و صفات فرد در مورد حرفه است. بنابراین هویت حرفه‌ای به دلیل تغییرات این مجموعه در طول زندگی حرفه‌ای، قابلیت تکوین در مسیر تعالی را دارد.

■ **گروه تحصیلی حرفه‌ای (چند رشته‌ای تحصیلی حرفه‌ای):** چند رشته تحصیلی حرفه‌ای که در کنار هم قرار می‌گیرند تا فراگیر را برای انتخاب مبتنی بر علائق، تصحیح در موقعیت بر اساس استعداد و حرکت در مسیر زندگی با توجه به استانداردهای راهنمایی و هدایت تحصیلی حرفه‌ای به صورت منطقی یاری رساند. چندرشته‌ای‌ها ممکن است با توجه به شرایط و امکانات منطقه‌ای هم‌خانواده، غیر هم‌خانواده، شایستگی‌های بزرگ مبتنی بر گروه‌های فرعی حرفه و شایستگی‌های طولی برای کسب و کار باشد.

گروه‌بندی تحصیلی حرفه‌ای باعث شکل‌دهی هویت حرفه‌ای و تکوین آن در طول زندگی خواهد شد.

■ **رشته تحصیلی حرفه‌ای:** مجموعه‌ای از صلاحیت‌های حرفه‌ای و عمومی است که آموزش و تربیت بر اساس آن اجرا و ارزشیابی می‌گردد.

■ **اهداف توانمندسازی:** اهدافی است که بر اساس شایستگی‌ها، استاندارد عملکرد و اقتضات یاددهی - یادگیری برای کسب شایستگی‌ها توسط هنرجویان

تدوین می‌گردد. اهداف توانمندساز با توجه به رویکرد شکوفایی فطرت شامل پنج عنصر: تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق و چهار عرصه ارتباط تربیتی با خود، خدا، خلق و خلقت است که با محوریت ارتباط با خدا تعریف، تبیین و تدوین می‌شوند. باتوجه به اینکه آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای و مهارتی فرایند تکوین و تعالی هویت حرفه‌ای متربیبان است و هویت آنها براینند نوع ارتباط آنان با خدا، خود، خلق و خلقت است، بنابراین اهداف تربیت با توجه به این عرصه‌ها قابل تبیین خواهد بود. این عرصه‌ها به‌گونه‌ای جامع، یکپارچه و منطقی تمامی ساحت‌های تربیتی^۱ را دربرمی‌گیرد.

■ **یادگیری یک پارچه و کل‌نگر:** یادگیری همه‌جانبه، یادگیری یک موضوع از ابعاد مختلف در برنامه درسی ملی به ارتباط عناصر اهداف درسی و تربیتی و عرصه‌های چهارگانه گفته می‌شود.

■ **یادگیری:** فرایند ایجاد تغییرات نسبتاً پایدار در رفتار یادگیرنده است. یادگیری ممکن است از طریق تجربه عینی (از طریق کار، تمرین و نظیر آن)، به‌صورت نمادین (از طریق اشکال، اعداد و نمادها)، به شیوه نظری (توضیحات کلی) یا به شیوه شهودی (ذهنی یا روانی) صورت گیرد.

■ **فعالیت‌های یادگیری ساخت یافته:** فعالیت‌های یادگیری ساخت یافته براساس اصول حاکم بر انتخاب راهبردهای یاددهی - یادگیری در شاخه فنی و حرفه‌ای طراحی می‌گردد. در تدوین فعالیت‌های یادگیری در دروس مختلف شاخه فنی و حرفه‌ای بر اساس برنامه درسی ملی ایران و حوزه یادگیری کار و فناوری، دیدگاه فناورانه حاکم خواهد بود. انتخاب فعالیت‌های یاددهی - یادگیری در فرایند آموزش به کمک مواد و رسانه‌های یادگیری به منظور تحقق شایستگی‌ها براساس اصولی از قبیل تقویت انگیزه هنرجویان، درک و تفسیر پدیده‌ها در موقعیت‌های واقعی دنیای کار و فعال کردن هنرجویان استوار است.

■ **محتوا:** محتوای آموزشی مبتنی بر اهداف توانمندساز و فعالیت‌های یادگیری ساخت یافته است. محتوای مبتنی بر ارزش‌های فرهنگی و تربیتی و سازگار با آموزه‌های دینی و قرآنی، مجموعه‌ای منسجم و هماهنگ از فرصت‌ها و تجربیات یادگیری است که زمینه شکوفایی فطرت الهی، رشد عقلی و فعلیت یافتن عناصر و عرصه‌ها را به‌صورت پیوسته فراهم می‌آورد. همچنین محتوای دربرگیرنده مفاهیم و مهارت‌های اساسی و ایده‌های کلیدی مبتنی بر شایستگی‌های مورد انتظار از هنرجویان و برگرفته از یافته‌های علمی و معتبر بشری است. تناسب محتوا با نیازهای حال و آینده، علایق، ویژگی‌های روانشناختی هنرجویان، انتظارات جامعه اسلامی و زمان آموزش از الزامات محتوا است.

۱- ساحت‌های تعلیم و تربیت بر اساس سند تحول بنیادین آموزش و پرورش عبارتند از: اعتقادی، عبادی و اخلاقی، اجتماعی و سیاسی، زیستی و بدنی، زیباشناختی و هنری، اقتصاد و حرفه‌ای و علمی و فناورانه.

■ **بسته تربیت و یادگیری:** بسته تربیت و یادگیری، به مجموعه‌ای هماهنگ از منابع، مواد و رسانه‌های آموزشی اطلاق می‌شود که در یک بسته واقعی یا به صورت اجزایی هماهنگ با نشان و برند مؤسسه تولیدکننده تهیه می‌شود و برای یک یا چند پایه تحصیلی مورد استفاده می‌گردد. در حال حاضر با گسترش فناوری‌های نوین و ICT، بسته آموزشی با نرم‌افزارهای آموزشی، لوح فشرده و سایت‌های اینترنتی تکمیل می‌شود. طراحی و تهیه بسته یادگیری بر اساس ماکت بسته تربیت و یادگیری انجام می‌پذیرد.

بسته تربیت و یادگیری می‌تواند شامل گستره‌ای از منابع و رسانه‌های آموزشی یا حاوی تعدادی کتاب و کتابچه، برگه‌های کار، لوح فشرده، فیلم آموزشی و حتی برخی وسایل کمک آموزشی و ابزارها باشد. در کنار بسته سخت‌افزاری، استفاده از امکانات نرم‌افزاری و اینترنت نیز می‌تواند به تکمیل یک بسته آموزشی کمک کند. بسته تربیت و یادگیری را به دو گروه کلی شامل منابع اصلی و منابع تکمیلی می‌توان تقسیم کرد. منابع اصلی شامل کتاب راهنمای هنرآموز، کتاب درسی و کتاب کار می‌شوند.

لذا بسته تربیت و یادگیری شامل اجزای زیر است:

۱ کتاب درسی	۲ راهنمای هنرآموز
۳ کتاب همراه هنرجو	۴ کتاب کار
۵ نرم‌افزار هنرجو	۶ فیلم هنرجو
۷ شبیه‌سازها	۸ فیلم هنرآموز
۹ پوستر	۱۰ ....

اهداف و ساختار کتاب

سال‌های پیش از دبستان، مرحله شکل‌گیری شخصیت کودک است. کودکان این سال‌ها را با کنجکاوی و توجه نسبت به خود و اطرافیان و دنیای پیرامونشان سپری می‌کنند. در این سال‌های طلایی، چنانچه محیط و آموزش غنی باشد، هوش شکوفا می‌شود، استعدادها پرورش می‌یابد و کودکان می‌توانند از حداکثر توانایی‌های خود بهره‌مند گردند. کودک امروز، نوجوان فردا و سازنده آینده کشور است. بنابراین، سرمایه‌گذاری برای وی، منبع ثروت انبوهی برای آینده کشور خواهد شد. اما چگونه این مهم رخ خواهد داد؟ زمانی که کودکان و نیازهایشان را بشناسیم، آنها را باور کنیم و با آگاهی و دانش، مسیری به سمت آینده‌ای روشن‌تر برایشان مهیا سازیم. خوشبختانه این موضوعی است که نظام آموزشی کشور نیز بدان توجه دارد و با اهمیت دادن به دوره‌های پیش از دبستان و توجه به تربیت مربیان دل‌سوز و آگاه، در این مسیر گام برداشته است.

کتاب «کنترل بهداشت و ایمنی محیط مراکز پیش از دبستان» یکی از ۶ درس کارگاهی تخصصی این رشته، با ۸ واحد مبتنی بر شایستگی تهیه شده است. هدف اصلی این کتاب آشنا کردن هنرجویان با روش‌های کنترل بهداشت و ایمنی محیط باز و بسته مراکز پیش از دبستان و ارائه فعالیت‌هایی در این راستا است. بر همین اساس مطالب این کتاب، ضمن ارائه فعالیت‌های مختلف و بیان یافته‌های علمی و تحقیقی و ضرورت‌ها، کمک می‌کند تا علاوه بر شناخت بهداشت و ایمنی محیط مراکز پیش از دبستان، برنامه آموزشی در این زمینه گام به گام از طریق فعالیت‌های مختلف تهیه، اجرا و ارزشیابی گردد.

هدف کلی کتاب، آشنا کردن هنرآموزان با مفهوم بهداشت و ایمنی محیط بسته و باز مراکز پیش از دبستان و نقش و اهمیت آن در سلامت کودکان و نحوه آموزش آن از طریق تمرین‌ها، و فعالیت‌های مختلف است. محتوای اصلی این درس، شامل ۵ واحد یادگیری است، که به‌طور خلاصه در زیر به آنها اشاره می‌شود:

واحد یادگیری اول: هدف این بخش، آشنا کردن هنرجویان با ارزش و اهمیت کنترل بهداشت محیط باز مراکز پیش از دبستان و نقش آن در سلامت کودکان از طریق آگاهی‌ها، تمرین‌ها، بازدیدها و انجام فعالیت‌های مختلف است.

واحد یادگیری دوم: هدف این بخش، آشنا کردن هنرجویان با ارزش و اهمیت کنترل ایمنی محیط باز مراکز پیش از دبستان و نقش آن در سلامت کودکان از طریق آگاهی‌ها، تمرین‌ها، بازدیدها و انجام فعالیت‌های مختلف است.

واحد یادگیری سوم: هدف این بخش، آشنا کردن هنرجویان با ارزش و اهمیت کنترل بهداشت محیط بسته مراکز پیش از دبستان و نقش آن در سلامت کودکان از طریق آگاهی‌ها، تمرین‌ها، بازدیدها و انجام فعالیت‌های مختلف است.

واحد یادگیری چهارم: هدف این بخش، آشنا کردن هنرجویان با ارزش و اهمیت کنترل ایمنی محیط بسته مراکز پیش از دبستان و نقش آن در سلامت کودکان از طریق آگاهی‌ها، تمرین‌ها، بازدیدها و انجام فعالیت‌های مختلف است.

واحد یادگیری پنجم: هدف این بخش، آشنا کردن هنرجویان با ارزش و اهمیت کنترل بهداشت و ایمنی خواب، استراحت و اوقات فراغت کودک و نقش آن در سلامت کودکان از طریق آگاهی‌ها، تمرین‌ها، بازدیدها و انجام فعالیت‌های مختلف است.

برای ارتقای کیفیت تدریس و کسب مهارت حرفه‌ای لازم است میزان خودآموزی و خودانگیزی هنرآموزان افزایش یابد و این برعهده هنرآموزان است که زمینه را فراهم سازند.

هنرآموز گرامی، تدریس شما تلاشی دو جانبه است. راهنمای هنرآموز برنامه مدونی را برای یاد دادن و یاد گرفتن واحدهای یادگیری در اختیار شما قرار می‌دهد و شما

خواهید توانست با استفاده از فنون و ابزارهای آموزشی هنرجو را درگیر آموزش کنید. او نباید، به عنوان گیرنده منفعل، درگیر دانش محض شود، بلکه باید همراه شما، مهارت‌های یادگیری، مهارت اتکای به خود، ارتباط کلامی، خردورزی، حل مسئله، روابط انسانی، همکاری، مشارکت و تعاون را تجربه کند تا بدان حد که آنها را در زندگی روزمره خود به کار گیرد و خود در آینده این روش را در مورد کودکان اجرا کند. بنابراین، تا حد امکان برای او فرصت تمرین و تجربه فراهم کنید و نوآوری و خلاقیت او را ارج بگذارید.

فصول این درس با وجود گوناگونی، در یک نگاه کلی با هم در ارتباط هستند. قبل از توجه به نکات پیشنهادی، به منظور نهادینه شدن آنها به دانش، یادگیری مداوم، مسئولیت‌پذیری، روحیه ایثارگری، وجدان کاری، همکاری و مشارکت، صرفه‌جویی، توجه به محیط زیست، پاسداری از ارزش‌های مذهبی و اخلاقی، حفظ آداب و رسوم و سنت‌ها، احترام به قانون و نظیر آن لازم است و باید در طول آموزش سرلوحه کار قرار گیرد.

راهکارهایی برای افزایش کیفیت فرایند یاددهی - یادگیری

- ۱ هر درس را با نام خدا و با یک پیام مرتبط با موضوع آغاز کنید.
- ۲ با توجه به هدف توانمند ساز، وسایل و ابزار لازم را از قبل آماده کنید و فضای آموزشی را مشخص کنید.
- ۳ برای اجرای هر هدف، طرح درس تهیه کنید.
- ۴ قبل از تدریس، هنرجویان را برای انجام فعالیت‌های مشارکتی گروه‌بندی کنید.
- ۵ هر قسمت از محتوای درس را با طرح یک فعالیت ذهن‌انگیزی (تفکر برانگیز) مانند طرح سؤال، نمایش فیلم یا نمایش تصویر شروع کنید.
- ۶ در فعالیت‌های گروهی به عنوان یک راهنما و تسهیل‌کننده عمل کنید.
- ۷ همه هنرجویان در فعالیت‌های گروهی باید به‌طور فعال عمل کنند.
- ۸ بحث گروه‌های کلاسی را با مشارکت هنرجویان جمع‌بندی کنید.
- ۹ از جمع‌بندی نظرات هنرجویان برای ادامه تدریس استفاده کنید.
- ۱۰ از روش‌های فعال تدریس در آموزش مفاهیم که در راهنمای هنرآموز کتاب مراقبت از سلامت کودک آورده شده است، استفاده کنید.
- ۱۱ بعد از طرح محتوای درس، بر انجام فعالیت‌های مطرح شده نظارت کنید.
- ۱۲ به منابع ذکر شده در پایان درس مراجعه کنید و از آنها بهره‌گیری کنید.
- ۱۳ هنرجویان را به استفاده از منابع ذکر شده هدایت کنید.
- ۱۴ هنرجویان را ترغیب کنید تا در اجرای فعالیت‌های عملی تلاش کنند و در کلاس درباره نتایج کار بحث و تبادل نظر کنند.
- ۱۵ از آنجا که این درس فعالیت‌ها و تمرین‌های عملی بسیاری را ارائه داده است،

هنرجویان را تشویق کنید که در فعالیتهای گروهی شرکت کنند و نمونه‌ای از تمامی فعالیتهای خود را برای ارزیابی و استفاده نهایی در پوشه‌ای جمع‌آوری کنند.

۱۶ ارزشیابی واحدهای یادگیری به دو صورت مستمر و پایانی صورت می‌گیرد.
۱۷ ارزشیابی عملی براساس شایستگی‌های هر فصل و با توجه به شاخص‌هایی چون مشارکت در فعالیت گروهی، مهارت در اجرای کار، علاقه‌مندی، خلاقیت، رعایت نظم و انضباط، تهیه گزارش کار براساس انجام فعالیت‌ها و امثال آن صورت می‌گیرد.

۱۸ ارزشیابی نظری تمامی مباحث واحدهای یادگیری به صورت مستمر با توجه به شایستگی‌های هر فصل انجام می‌گیرد.

۱۹ منظور از منابع علمی معتبر شامل موارد زیر است:

۲۰ کتاب‌های مرجع موجود در کتابخانه هنرستان یا کارگاه

۲۱ منابع آخر هر فصل

۲۲ مجلات و نشریه‌های مرتبط مانند رشدهای پیش از دبستان

۲۳ سایت‌های معتبر مانند آموزش و پرورش، وزارت بهداشت، بهزیستی، رشد

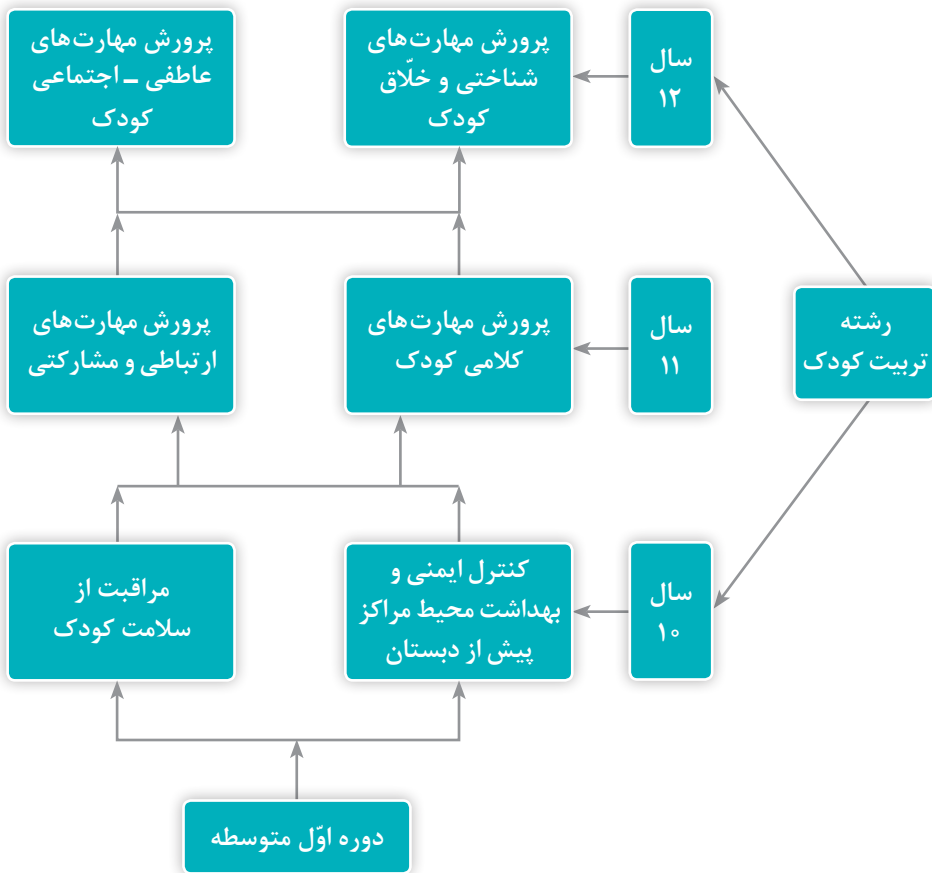
۲۴ بازدید از مراکز علمی و فرهنگی

۲۵ با پرسش‌های مناسب نسبت به صحت اطلاعاتی که از طرف هنرجویان ارائه می‌شود اطمینان نسبی حاصل کنید.

۲۶ با توجه به تازگی مطالب این واحد یادگیری، از شما درخواست می‌شود نظرها و پیشنهادهای خود را با ما در میان بگذارید و زمینه را برای تهیه مطالبی مفیدتر و پربارتر فراهم سازید.

هدایت تحصیلی - حرفه‌ای

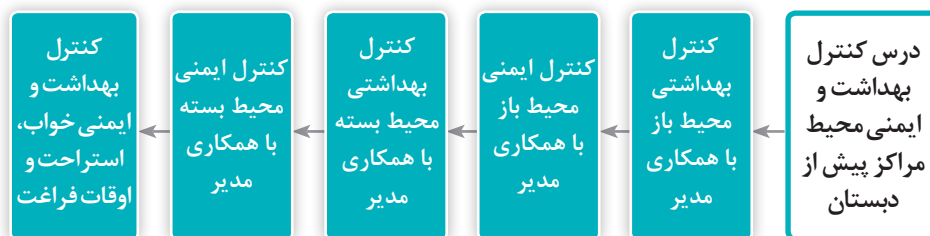
هدایت از طریق در اختیار قرار دادن اطلاعات شغلی و حرفه‌ای که بخشی از آن در برنامه درسی رشته وجود دارد و بخش‌های دیگر شامل مسیر توسعه حرفه‌ای از طریق بازدید و کارآموزی محقق می‌شود. پس از پایان دوره اول متوسطه، مسیر هدایت تحصیلی دروس تخصصی رشته از پایه دهم تا دوازدهم در نمودار زیر نمایش داده شده است:

فصل ۲

معرفی واحدهای یادگیری

درس کنترل بهداشت و ایمنی محیط مراکز پیش از دبستان از ترکیب پنج تکلیف کاری یا پنج واحد یادگیری تشکیل شده است که هر واحد یادگیری نماینده جزئی از شغل در حوزه کنترل بهداشت و ایمنی محیط مراکز پیش از دبستان است. سازماندهی درس به نحوی است که تکالیف کاری در یک مسیر افقی از ساده به پیچیده در طول سال تحصیلی به صورت مرحله‌ای ارائه می‌شود و شایستگی‌ها نیز به صورت تدریجی کسب و ارزیابی می‌شود و نهایتاً در پایان درس شایستگی کلان کنترل بهداشت و ایمنی محیط مراکز پیش از دبستان محقق می‌شود.

شایستگی‌های مورد انتظار

الف) شایستگی‌های فنی

۱ کنترل بهداشت محیط باز با همکاری مدیر

- ۱-۱- کنترل بهداشتی سطح فضای باز و حیاط
- ۱-۲- کنترل بهداشتی فضای سبز و باغبانی
- ۱-۳- کنترل بهداشتی وسایل بازی در حیاط
- ۱-۴- کنترل بهداشتی استخر
- ۱-۵- کنترل بهداشتی فضای شن‌بازی و آب‌بازی

۲ کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر

- ۲-۱- کنترل ایمنی سطح فضای باز و حیاط
- ۲-۲- کنترل ایمنی سیم‌کشی برق حیاط و فضای بازی
- ۲-۳- کنترل ایمنی فضای سبز
- ۲-۴- کنترل ایمنی وسایل و تجهیزات بازی داخل حیاط
- ۲-۵- کنترل ایمنی استخر شنا
- ۲-۶- کنترل ایمنی فضای شن‌بازی و آب‌بازی

۳ کنترل بهداشتی محیط بسته با همکاری مدیر

- ۳-۱- کنترل بهداشتی فضای فیزیکی محیط بسته
- ۳-۲- کنترل نور و تهویه محیط بسته

۳-۳- کنترل بهداشتی آب مصرفی و آشامیدنی

۳-۴- کنترل بهداشتی جمع‌آوری و دفع زباله

۳-۵- کنترل بهداشتی فاضلاب

۴ کنترل ایمنی محیط بسته با همکاری مدیر

۴-۱- کنترل ایمنی فضای فیزیکی محیط بسته

۴-۲- کنترل ایمنی سیم‌کشی و برق داخل ساختمان

۴-۳- کنترل ایمنی سیستم گرمایشی و سرمایشی

۴-۴- کنترل ایمنی وسایل و تجهیزات آموزشی و بازی

۵ کنترل بهداشت و ایمنی خواب، استراحت و اوقات فراغت کودک

۵-۱- تنظیم برنامه خواب، استراحت و اوقات فراغت کودک

۵-۲- کنترل بهداشتی و ایمنی مکان خواب، استراحت و اوقات فراغت کودک

۵-۳- کنترل ایمنی و بهداشتی وسایل مورد نیاز خواب، استراحت و اوقات فراغت

کودک

ب) شایستگی‌های غیرفنی

۱ مسئولیت‌پذیری

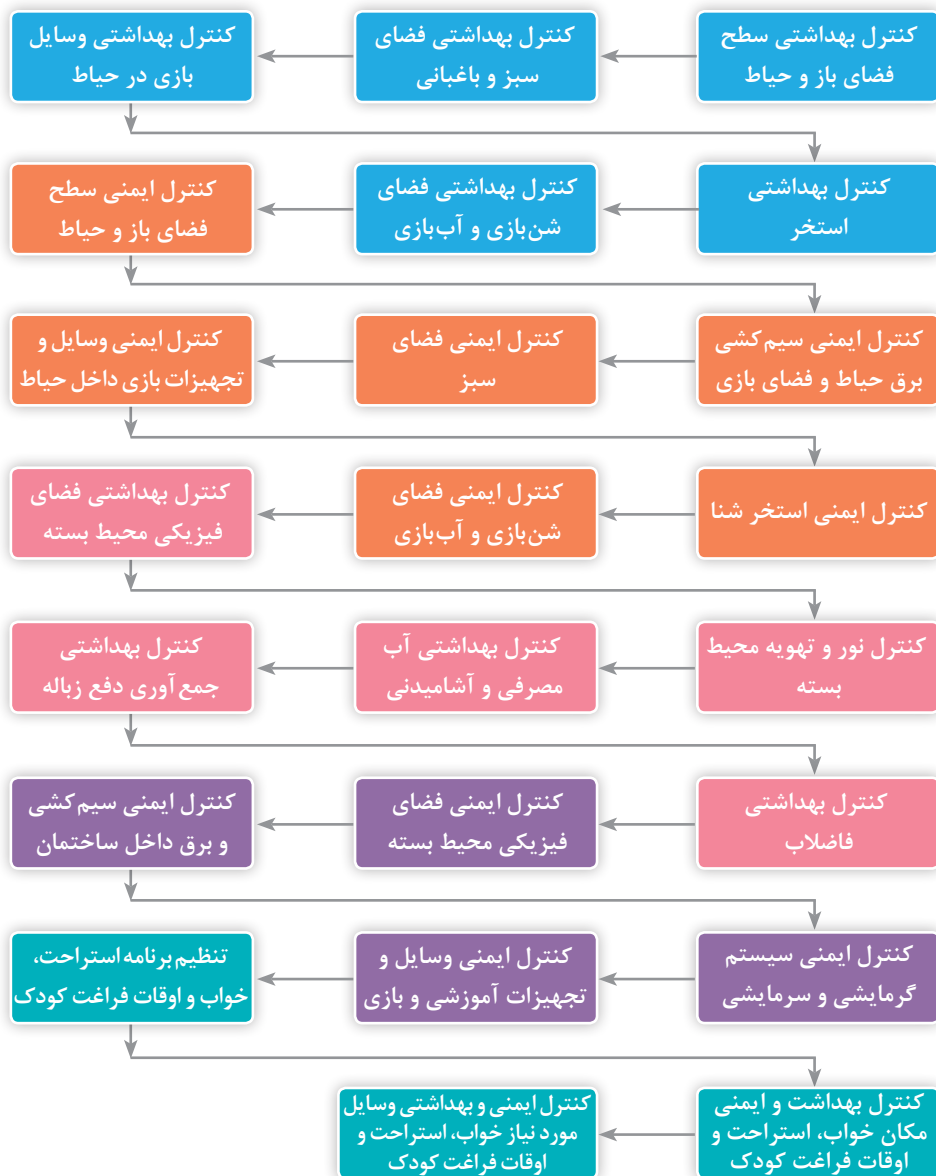
۲ مدیریت مواد و تجهیزات

۳ یادگیری

۴ حل مسئله

مسیر یادگیری درس دوم سال دهم – رشته تربیت کودک

- کنترل بهداشتی محیط باز با همکاری مدیر
- کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر
- کنترل بهداشتی محیط بسته با همکاری مدیر
- کنترل ایمنی محیط بسته با همکاری مدیر
- کنترل بهداشت و ایمنی خواب، استراحت و اوقات فراغت کودک

اهداف تفصیلی درس کنترل بهداشت و ایمنی محیط مراکز پیش از دبستان*

عناصر / عرصه	رابطه با خویشتن (روح، روان و جسم)	رابطه با خدا	رابطه با خلق خدا (سایر انسان ها)	رابطه با خلقت
اندیشه‌ورزی تفکر و تعقل	۳- توجه به اخلاق حرفه‌ای خود در آموزش‌های مرتبط با کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک	۳- تفکر در آیات الهی در رابطه با محیط - درک دلایل آفرینش محیط سالم توسط خداوند	۳- درک ارتباط مؤثر با همکاران در ارتباط با کنترل بهداشت و ایمنی محیط در مراکز پیش از دبستان	۳- درک قوانین محافظت از محیط زیست - تدبیر در حفظ محیط زیست در بحران‌ها
	- درک وظایف خویشتن در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک	۴- توجه به اخلاق اسلامی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط	- توجه به مدیریت مشارکت کودکان در ارتقای بهداشت و ایمنی محیط خود	۴- خلاقیت در استفاده بهینه از محیط زیست در حفظ بهداشت و ایمنی محیط کودک
	۴- توجه به مسئولیت‌های محوله خویشتن در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک	- توجه به دستورهای الهی در جهت ارتقای محیط	۴- تفکر در حل خلاقانه مسائل بهداشتی و ایمنی محیط کودکان	- توجه به ایمنی و بهداشت محیط آموزشی
	- کشف توانایی‌های خلاق خویشتن برای کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک	۵- تأمل در احکام تربیتی اسلام در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک	- خردورزی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط	۵- تجزیه و تحلیل نقش طبیعت در حفظ بهداشت و ایمنی محیط کودک
	۵- توجه به وظایف خویشتن برای کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک	- توجه به سیره تربیتی ائمه <small>علیهم‌السلام</small> در کنترل سلامت محیط کودک به عنوان امانت الهی	بهداشت و ایمنی محیط کودکان	- درک تأثیر صدمات زیست محیطی در سلامت محیط کودک
	- تجزیه و تحلیل وظایف شغلی خود در رابطه با کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک		- توجه به تفاوت‌های فردی در آموزش بهداشت و ایمنی محیط کودک	سلامت محیط کودک

* اهداف تفصیلی ۱ و ۲ مربوط به شایستگی‌های عمومی است.

عرصه عناصر	رابطه با خویشتن (روح، روان و جسم)	رابطه با خدا	رابطه با خلق خدا (سایر انسان‌ها)	رابطه با خلقت
ایمان و باور	۳- افزایش علاقه‌مندی خود به کاربرد فناوری‌های نو در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک - باور به یادگیری مادام‌العمر خود در آموزش‌های بهداشت و ایمنی محیط کودک ۴- پذیرش مسئولیت‌های خود برای کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک - پذیرش خودباوری در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک ۵- علاقه‌مندی به شغل خویش در اجرای وظایف مربوط به کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک - پذیرش اخلاق حرفه‌ای خود در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک	۳- التزام قلبی به دستورهای الهی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط - ایمان به تفکر دینی در حفظ سلامت محیط کودک ۴- پذیرش اخلاق اسلامی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط - کنترل بهداشت و ایمنی محیط با توکل به خداوند ۵- نگرش مثبت به فرامین الهی در حفظ بهداشت و ایمنی محیط کودک - باور به آیات الهی در اهمیت بهداشت و ایمنی محیط کودک	۳- باور به مشارکت همکاران در کنترل بهداشت و ایمنی محیط - ارزش‌گذاری به نگرش سیستمی جلب مشارکت کودکان در حفظ بهداشت و ایمنی محیط ۴- علاقه به آموزش کنترل بهداشتی و ایمنی در محیط کودک - نگرش مطلوب به طراحی فعالیت‌های آموزشی مبنی بر کنترل بهداشت و ایمنی محیط ۵- ارزش‌گذاری به نقش مربی در ایجاد محیط بهداشتی و ایمن برای کودک - باور به نقش کنترل بهداشتی و ایمنی در حفظ سلامت محیط کودک	۳- نگرش مطلوب به استفاده بهینه از منابع طبیعی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط - ارزش‌گذاری به ایمنی و بهداشت محیط در طراحی فعالیت‌های آموزشی کودکان ۴- مسئولیت‌پذیری در حفظ منابع طبیعی برای بهداشت محیط کودکان - باور به بهداشت و ایمنی وسایل و ابزار مورد نیاز در محیط آموزش کودک ۵- علاقه‌مندی به حفظ منابع طبیعی در ایجاد محیط بهداشتی و ایمن برای کودکان - نگرش مثبت به نقش طبیعت در حفظ بهداشت و ایمنی محیط کودک

اهداف تفصیلی ۱ و ۲ مربوط به شایستگی‌های عمومی است.

عرصه عناصر	رابطه با خویشتن (روح، روان و جسم)	رابطه با خدا	رابطه با خلق خدا (سایر انسان‌ها)	رابطه با خلقت
علم (کسب معرفت شناخت، بصیرت و آگاهی)	۳- ارتقای بصیرت و آگاهی خود در ارتباط با کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک - افزایش آگاهی خود از روش‌های صحیح کنترل بهداشت و ایمنی محیط - ارتقای آگاهی خود از فناوری‌های نو در آموزش کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک ۴- ارتقای آگاهی خود از اهمیت کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک - افزایش شناخت خود از روش‌های خلق برای کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک ۵- ارتقای شناخت اصول و فرایندهای کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک - گسترش بصیرت و آگاهی خود نسبت به وظایف محوله در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک	۳- شناخت آیات الهی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط - بصیرت به نقش تفکر در فرامین الهی در آموزش بهداشت و ایمنی محیط ۴- آگاهی از قوانین اسلامی در کنترل بهداشتی و ایمنی محیط - شناخت اخلاق اسلامی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط ۵- کسب معرفت از آیات الهی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط - آگاهی از سیره پیامبر ﷺ در انجام وظایف شغلی خود در زمینه کنترل بهداشت و ایمنی محیط	۳- شناخت ارتباط مؤثر با همکاران در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودکان - شناخت تفکر خلاق در آموزشی‌های بهداشتی و ایمنی محیط کودکان ۴- شناخت مسئولیت همکاران در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودکان - شناخت آموزش خودباوری به کودکان برای حفظ سلامت محیط خود ۵- آگاهی از مشکلات بهداشتی و ایمنی محیط کودکان - آگاهی از تأثیرات مفید کار تیمی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودکان	۳- آگاهی از مدیریت منابع طبیعی در حفظ بهداشت و ایمنی محیط کودکان - آگاهی از صدمات زیست‌محیطی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط ۴- شناخت کنترل بهداشتی و ایمنی محیط با استفاده از منابع زیست‌محیطی - شناخت روش‌های آموزش حفظ محیط زیست در جهت ارتقای محیط بهداشتی و ایمنی ۵- شناخت روش‌های بهینه‌سازی محیط زیست برای ایجاد محیط بهداشتی و ایمنی کودکان - شناخت انواع روش‌های مدیریت کنترل بهداشتی و ایمنی محیط

اهداف تفصیلی ۱ و ۲ مربوط به شایستگی‌های عمومی است.

عناصر / عرصه	رابطه با خویشتن (روح، روان و جسم)	رابطه با خدا	رابطه با خلق خدا (سایر انسان‌ها)	رابطه با خلقت
عمل (کار، تلاش، اطاعت، عبادت، مجاهدت، کارآفرینی، مهارت و ...)	۳- افزایش تلاش در به‌کارگیری فناوری‌های نو در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک - افزایش تلاش در اجرای دقیق کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک	۳- پایبندی به احکام اسلام در کنترل بهداشت و ایمنی محیط - تلاش در کسب اطلاعات دینی در اجرای فعالیت‌های آموزشی بهداشتی و ایمنی محیط	۳- مهارت در ارتباط مؤثر با همکاران برای کنترل‌های بهداشتی و ایمنی محیط کودکان - مهارت در ارتباط مؤثر با کودکان در ارتقای بهداشت و ایمنی محیط ۴- حضور فعال در فعالیت‌های کنترل بهداشتی و ایمنی محیط	۳- کاربرد فناوری‌های نوین در به حداقل رساندن صدمات زیست‌محیطی در انجام فعالیت‌های آموزش بهداشتی و ایمنی محیط - رعایت بهداشت و ایمنی محیط در حفظ سلامت محیط
	۴- افزایش مهارت خود در به‌کارگیری روش‌های خلاق در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک - افزایش مسئولیت‌پذیری خود در کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک ۵- ارتقای مهارت خود در اجرای مؤثر کنترل بهداشتی و ایمنی محیط کودک - افزایش مهارت خود در به‌کارگیری آیات الهی در حفظ بهداشت و ایمنی محیط - به‌کارگیری آداب و سلوک اسلامی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط	۴- به‌کارگیری اخلاق اسلامی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط - تلاش در به‌کارگیری ارزش‌های دینی و مذهبی در آموزش بهداشتی و ایمنی محیط ۵- به‌کارگیری آیات الهی در حفظ بهداشت و ایمنی محیط - به‌کارگیری آداب و سلوک اسلامی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط	۴- به‌کارگیری اصول و روش‌های پیشگیری از صدمات زیست‌محیطی در ارتقای ایمنی و بهداشت محیط - مسئولیت‌پذیری در جهت حفظ محیط زیست در اجرای فعالیت‌های آموزشی مرتبط با بهداشت و ایمنی محیط ۵- استفاده بهینه از منابع زیست‌محیطی و ایمنی ارتقای بهداشت و ایمنی تلاش در کاهش دورریزها به منظور حفظ بهداشت محیط زیست	۴- به‌کارگیری اصول و روش‌های پیشگیری از صدمات زیست‌محیطی در ارتقای ایمنی و بهداشت محیط - مسئولیت‌پذیری در جهت حفظ محیط زیست در اجرای فعالیت‌های آموزشی مرتبط با بهداشت و ایمنی محیط ۵- استفاده بهینه از منابع زیست‌محیطی و ایمنی ارتقای بهداشت و ایمنی تلاش در کاهش دورریزها به منظور حفظ بهداشت محیط زیست

اهداف تفصیلی ۱ و ۲ مربوط به شایستگی‌های عمومی است.

عرصه عناصر	رابطه با خویشتن (روح، روان و جسم)	رابطه با خدا	رابطه با خلق خدا (سایر انسان‌ها)	رابطه با خلقت
اخلاق (تزکیه، عاطفه و ملکات نفسانی)	۳- احترام به بهداشت و ایمنی محیط خویش - تعهد به اخلاق حرفه‌ای خویش برای کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودک ۴- سعی در گسترش روش‌های خلاق برای کنترل بهداشت و ایمنی محیط خود - تزکیه خویش برای نظارت بر کنترل بهداشت و ایمنی محیط خود ۵- ارزش‌گذاری به نقش خویش در کنترل بهداشت و ایمنی محیط خود - مهرورزی و خیرخواهی در انجام فعالیت‌های آموزشی بهداشت و ایمنی محیط خود	۳- سعی در گسترش سیره پیامبر ﷺ و ائمه اطهار علیهم‌السلام در حفظ بهداشت و ایمنی محیط - علاقه به تفکر دینی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط ۴- اعتقاد به پرهیزگاری در کنترل بهداشت و ایمنی محیط - علاقه به اخلاق اسلامی در کنترل بهداشت و ایمنی محیط ۵- احترام به ارزش‌های دینی در حفظ بهداشت و ایمنی محیط - صداقت در کنترل بهداشت و ایمنی محیط	۳- تعهد به کنترل بهداشت و ایمنی محیط کودکان - گسترش فرهنگ مشارکت با دیگران در کنترل بهداشت و ایمنی محیط ۴- مهرورزی به کودکان در اجرای مراقبت‌های بهداشتی و ایمنی محیط - برخورداری از روحیه تعاون و همکاری با دیگران در کنترل بهداشت و ایمنی محیط ۵- پایبندی به حفظ سلامت کودکان از طریق کنترل بهداشتی و ایمنی محیط - گسترش فرهنگ مسئولیت‌پذیری در کار گروهی جهت حفظ بهداشت و ایمنی محیط	۳- پرهیز از آلوده کردن محیط زیست جهت حفظ بهداشت و ایمنی محیط - احترام به محیط زیست در جهت ارتقای بهداشت و ایمنی محیط ۴- ارزش قائل شدن به روش‌های مؤثر در حفظ محیط زیست - تعهد به اجرای قوانین بهداشتی و ایمنی محیط زیست ۵- اهمیت به حفظ بهداشت محیط زیست برای ارتقای سطح بهداشتی محیط - تعهد به استفاده بهینه از منابع طبیعی در آموزش بهداشت و ایمنی محیط

اهداف تفصیلی ۱ و ۲ مربوط به شایستگی‌های عمومی است.

بودجه‌بندی زمانی درس کنترل بهداشت و ایمنی محیط مراکز پیش از دبستان

این درس شامل پنج واحد یادگیری است که زمان آموزش هر واحد یادگیری ۶۰ ساعت است و به صورت ۲۴ ساعت نظری و ۳۶ ساعت عملی تدریس می‌شود. بسته یادگیری این درس شامل کتاب درسی، کتاب راهنمای هنرآموز و کتاب همراه هنرجو، فیلم آموزشی و پوستر آموزشی است. مسیر یادگیری و ساعت آموزشی هر مرحله از این واحد یادگیری با احتساب ۴۰٪ نظری و ۶۰٪ عملی است. واحدهای یادگیری این درس به شرح زیر است:

ردیف	نام واحد یادگیری	کل ساعت	ساعت نظری	ساعت عملی
۱	کنترل بهداشتی محیط باز با همکاری مدیر	۶۰	۲۴	۳۶
۲	کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر	۶۰	۲۴	۳۶
۳	کنترل بهداشتی محیط بسته با همکاری مدیر	۶۰	۲۴	۳۶
۴	کنترل ایمنی محیط بسته با همکاری مدیر	۶۰	۲۴	۳۶
۵	کنترل بهداشت و ایمنی خواب، استراحت و اوقات فراغت کودک	۶۰	۲۴	۳۶

مراحل، ساعات عملی و نظری هر واحد یادگیری به شرح زیر است:

واحد یادگیری کنترل بهداشتی محیط باز با همکاری مدیر

ردیف	نام واحد یادگیری	عملی	نظری	جمع کل
۱	کنترل بهداشتی سطح فضای باز و حیاط	۶	۴	۱۰
۲	کنترل بهداشتی فضای سبز و باغبانی	۶	۴	۱۰
۳	کنترل بهداشتی وسایل بازی در حیاط	۹	۶	۱۵
۴	کنترل بهداشتی استخر	۶	۴	۱۰
۵	کنترل بهداشتی فضای شن‌بازی و آب‌بازی	۹	۶	۱۵

واحد یادگیری ۲: کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر

ردیف	نام واحد یادگیری	عملی	نظری	جمع کل
۱	کنترل ایمنی سطح فضای باز و حیاط	۸	۴	۱۲
۲	کنترل ایمنی سیم‌کشی برق حیاط و فضای بازی	۵	۳	۸
۳	کنترل ایمنی فضای سبز	۶	۴	۱۰
۴	کنترل ایمنی وسایل و تجهیزات بازی داخل حیاط	۸	۴	۱۲
۵	کنترل ایمنی استخر شنا	۶	۴	۱۰
۶	کنترل ایمنی فضای شن بازی و آب بازی	۵	۳	۸

واحد یادگیری ۳: کنترل بهداشتی محیط بسته با همکاری مدیر

ردیف	نام واحد یادگیری	عملی	نظری	جمع کل
۱	کنترل بهداشتی فضای فیزیکی محیط بسته	۱۰	۶	۱۶
۲	کنترل نور و تهویه محیط بسته	۵	۳	۸
۳	کنترل بهداشتی آب مصرفی و آشامیدنی	۸	۶	۱۴
۴	کنترل بهداشتی جمع‌آوری و دفع زباله	۷	۵	۱۲
۵	کنترل بهداشتی فاضلاب	۶	۴	۱۰

واحد یادگیری ۴: کنترل ایمنی محیط بسته با همکاری مدیر

ردیف	نام واحد یادگیری	عملی	نظری	جمع کل
۱	کنترل ایمنی فضای فیزیکی محیط بسته	۶	۴	۱۰
۲	کنترل ایمنی سیم‌کشی و برق داخل ساختمان	۹	۶	۱۵
۳	کنترل ایمنی سیستم گرمایشی و سرمایشی	۹	۶	۱۵
۴	کنترل ایمنی وسایل و تجهیزات آموزشی و بازی	۱۲	۸	۲۰

واحد یادگیری ۵: کنترل بهداشت و ایمنی خواب، استراحت و اوقات فراغت کودک

ردیف	نام واحد یادگیری	عملی	نظری	جمع کل
۱	تنظیم برنامه خواب، استراحت و اوقات فراغت کودک	۱۸	۱۲	۳۰
۲	کنترل بهداشتی و ایمنی مکان خواب، استراحت و اوقات فراغت کودک	۹	۶	۱۵
۳	کنترل ایمنی و بهداشتی وسایل مورد نیاز خواب، استراحت و اوقات فراغت کودک	۹	۶	۱۵

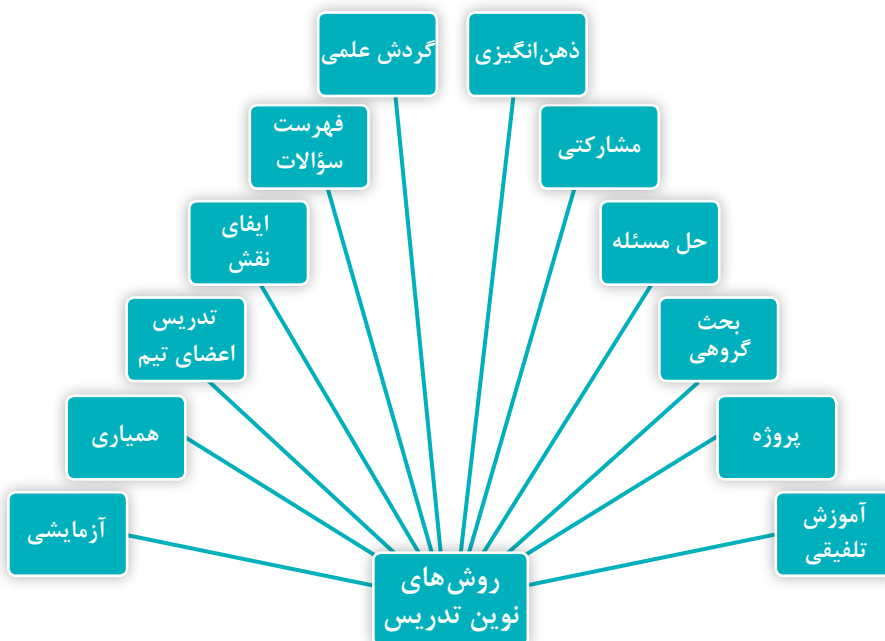

فصل ۳

راهبردهای یاددهی - یادگیری

راهنمای یاددهی - یادگیری

برای آموزش مطالب به یادگیرنده با توجه به موضوع، محتوا، گروه سنی یادگیرنده و امثال آن، روش‌های تدریس مختلفی وجود دارد. در راهنمای هنرآموز درس مراقبت از سلامت کودک با کد (۲۱۰۸۲۷) به برخی از متداول‌ترین روش‌های فعال تدریس طبق نمودار زیر اشاره شده است:

نمودار ۱- روش‌های نوین تدریس

در ادامه این مبحث به فعالیت‌های یاددهی - یادگیری از دیدگاه «کلب^۱» و نحوه استفاده از تخته و چیدمان کلاس اشاره می‌شود.

۱ فعالیت‌های یاددهی - یادگیری از دیدگاه کلب

فعالیت‌های یادگیری: اصطلاح فعالیت یادگیری با محتوای یک درس یا فعالیتی که مربی انجام می‌دهد مترادف نیست، بلکه به کنش متقابل بین یادگیرنده و شرایط خارجی موجود در محیط که یادگیرنده به آن واکنش نشان می‌دهد اطلاق می‌شود.

۱- David A. Kolb

فعالیت‌های یادگیری مجموعه‌ای از وسایل اساسی و ضروری آموزش و پرورش هستند که ما را به اهداف مورد نظر می‌رسانند.

در واقع یادگیری در نتیجه رفتار فعال یادگیرنده صورت می‌گیرد. مربی باید با فراهم آوردن محیط مناسب و ایجاد موقعیت‌های انگیزش (موقعیت‌هایی که به بروز رفتار مورد نظر بینجامد)، تجارب یادگیری فراگیران را کنترل کند و آنها را در مسیر درستی قرار دهد.

قبل از توضیح چرخه یادگیری کلب، مراحل یادگیری که عبارت‌اند از «انجام دادن، بازتاب‌ها، یادگیری و کاربرد» در چرخه زیر شرح داده می‌شود.

اساس مراحل یادگیری عبارت‌اند از: «انجام دادن، بازتاب‌ها، یادگیری و کاربرد» در چرخه زیر شرح داده شده است:

انجام دادن (Do)

این مرحله، انگیزه با محرکی است برای آنچه چرخه یادگیری را متوقف کرده است. چه فعالیت‌هایی به فراگیران کمک می‌کند تا به موضوعات و عناوین نزدیک‌تر شود و مشوقی برای اجرای بیشتر آن باشد؟ روند طبیعی فعالیت‌ها می‌توانند:

- توجه را تداوم ببخشند و افزایش دهند که این موجب تکمیل آن در حافظه بلندمدت می‌شود.

- افزایش رضایت خاطر فراگیران که همچنان ادامه یابد و تداوم و توجه شان را بالا ببرد.

در اینجا ضروری است که مطمئن شویم فراگیرنده تنها فعالیتی را اجرا نمی‌کند بلکه در مورد آن تفکر می‌کند. تشویق کنید دلایل اساسی و زیربنایی فعالیت‌ها را بررسی کنند، چرا که اینها برای مرحله بازتاب ضروری است.

بازتاب (REFLECT)

- فراگیران بر آنچه در مرحله قبلی صورت گرفته و آنچه شبیه این مورد در گذشته تجربه شده و اینکه چقدر با آنچه که می‌دانند و می‌فهمند سازگار است و تطبیق داده شده تمرکز می‌کنند.
- فراگیران بدون هیچ‌گونه راهنمایی، واکنش و بحث ممکن نیست با تجارب قبلی و همین‌طور با دانش اندک ارتباطی خلق کنند و اینکه چگونه معلمین می‌توانند زمانی برای واکنش‌ها به فراگیرنده فرصت بازتاب بدهند. نتیجه چنین بازتابی آموزش را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

تجارب

کاربرد (APPLY)

ارتباط یادگیری با اجرا در عمل کمک می‌کند تا یادگیرنده مناسبت و مفید بودن موضوع را درک کند.

این مسئله انگیزه جذابیت کار را افزایش می‌دهد. ما چگونه به فراگیرانمان ارتباط بین روش‌های یادگیری و کاربرد آنها را در زندگی واقعی آموزش دهیم و به آنها کمک نماییم.

این تثبیت آموزش با یادگیری ممکن است به خوبی ارتباط برقرار کند یا تحت تأثیر قرار دهد تا «انجام دادن» را که مرحله بعدی است، انجام دهد.

یادگیری (LEARN)

این مرحله‌ای است که فراگیرنده از بازتاب‌ها نتیجه می‌گیرد. جایی که دانستنی‌هایش ادراکاتش، مهارت‌ها و نگرش و ارزش‌هایش تغییر خواهد کرد.

چه مراحل و زبانی او را برای این تغییر کمک خواهد کرد؟

چگونه می‌توانیم برای درک مفاهیم به او کمک کنیم؟

چگونه می‌توان به او برای استفاده از ارتباطات و تکمیل این اطلاعات و آموزش‌هایش و چهارچوب‌های بنیادی کمک کرد؟

یادگیرنده در مورد ... آموزش می‌بیند.

- موضوعات / سرفصل‌ها

- محتوای آموزش

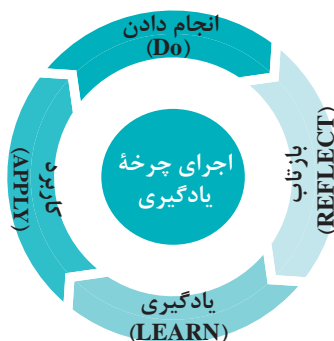
- خود و دیگران

ارتباط و مناسبت این مسئله با یادگیری و اینکه چقدر با دنیای واقعی ارتباط دارد، مشوقی برای مرحله بعد است.

اجرای چرخه یادگیری

- روش پرچوش و خروش (مشتاقانه) خواستن‌های مردم و اجرای آن
- تجزیه و تحلیل تقاضاها و درخواست‌های فراتر خواستار
- امکان‌پذیر بودن (متحمل شدن) راهکارها: ارزیابی و ردگیری و بازبینی، تقویت گروه‌ها
- استفاده از مردم برای انجام آزمایش ایده‌ها
- آزمایش در موقعیت‌های جدید
- تنوع استفاده از تکنیک‌ها

- روش‌های علمی، اهداف، تکنیک، متدهای کاربردی تمرین و آزمایش، تجارب علمی
- خواستار: قابل استفاده و کاربردی بودن
- راهکارها: طرح‌های علمی منابع مورد استفاده، راهنماها
- منابع قابل دسترسی
- موضوعات، اهداف مشخص، نشانه‌ها
- پروژه‌های اجرایی

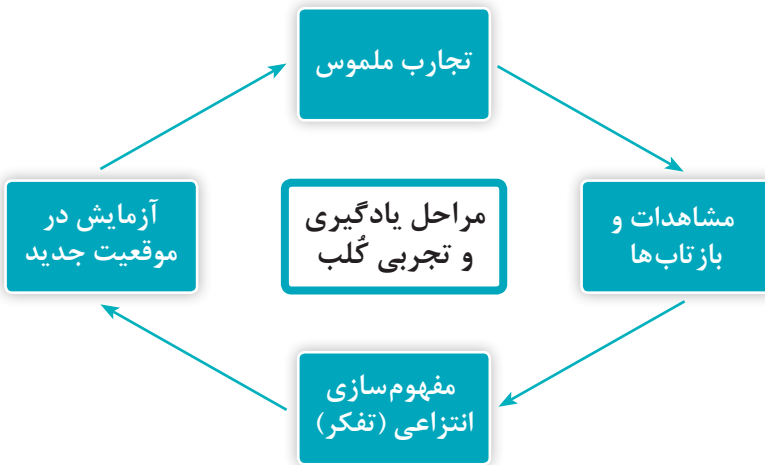
- روش خلاق و خیال‌پردازی بسیار، خواندن ایده‌ها، محرکات و زمان برای عکس‌العمل، تفکر و اندیشه
- بحث درباره فعالیت‌ها که بازتابش در تجارب دیده شود، شراکت در ایده‌ها.
- خواستار وضوح و شفافیت
- راهکارها: بحث، بارش فکری، فریم‌های آماده از قبل
- استفاده از تصاویر، نمونه‌ها، الگوها راهنماها، تمرین‌های شناختی برای مرور

- روش منطقی، اطلاعات، تئوری‌ها، زمان برای تفسیر
- اطلاعات، تجزیه و تحلیل، ربط دادن به مفاهیم، چهارچوب‌ها و ملاک‌ها
- مطالب با خواستار بسط دادن و شرح جزء به جزء
- راهکارها: نوشتن، مدل‌ها، منابع و نمونه‌های واژه‌نامه‌ها
- کامل کردن تمرینات، پرسش‌نامه‌ها، مجلات، دفترچه‌ها
- کار کردن به تنهایی و درست
- تجزیه و تحلیل فعالیت‌های قبلی

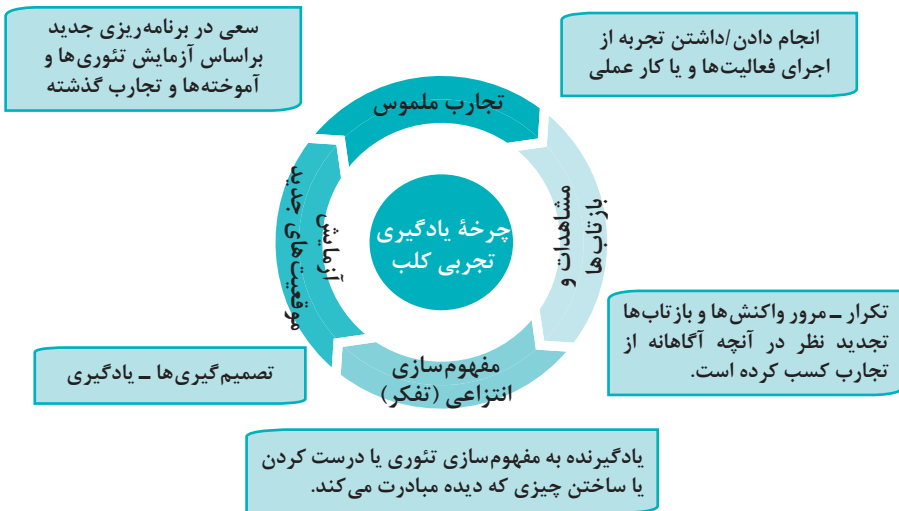
چرخه یادگیری کلب

با توجه به مراحل یادگیری، به معرفی چرخه یادگیری تجربی کلب می‌پردازیم. چرا که در اینجا استفاده از این چرخه پاسخ‌دهی بهتری دارد. این چرخه بر اساس مراحل چهارگانه یادگیری، تئوری یادگیری تجربی با نگاهی کل نگر با تلفیق تجربه، ادراک، شناخت و رفتار شکل گرفته است، که شامل موارد زیر است:

- تجارب محسوس یا ملموس یا انجام دادن (Do)
- بازتاب مشاهدات یا مشاهده (Observe)
- مفهوم‌سازی انتزاعی یا تفکر (Think)
- برنامه یا اجرای فعالیت (Plan)

چرخه یادگیری تجربی کُلب

چرخه مراحل یادگیری تجربی کُلب نشان می‌دهد که چگونه اجرای یک فعالیت، در عمل به بازتاب و واکنش در مفاهیم منجر می‌شود و این مفاهیم به نوبه خود موجب تجربه و شکل‌گیری مفاهیم جدید می‌گردد. تئوری یادگیری تجربی کُلب یا اساس یادگیری تجربی، راه مفیدی است که مراحل یادگیری را شرح می‌دهد. کلید اصلی دو تئوری (یادگیری تجربی کُلب و چرخه

یادگیری) این است که هر دو یادگیری را نتیجه تجربه می‌دانند و فراگیران نیاز دارند که به این تجربه واکنش نشان دهند و از این طریق مفهوم درس و نتایج کلی را استنباط کنند و تعمیم دهند.

این تمرین‌های تأمل برانگیز می‌تواند چهارچوب و ملاک‌هایی برای رفتارهای آینده را فراهم کند. از طرف دیگر می‌تواند عملاً تبلیغ یا تشویقی باشد بسیار مثبت برای پیامد کارهای عملی که در موقعیت‌ها و تجارب جدید فراگیرنده رخ می‌دهد. به عنوان یک مشاور می‌توان به فراگیران کمک کرد که برای توسعه یادگیری‌شان، با طراحی سؤالات باز، بتوانند نتایج تجربیات خود را در آینده بهتر تعمیم دهند تا تصمیم‌های آینده‌شان براساس درک واقعیات صورت گیرد. سؤالات باز فرد را به توصیف تجارب، بازتاب‌ها، ادراکات و راه‌هایی برای آزمایش ایده‌های جدید تشویق و ترغیب خواهد کرد. در این راستا به نکاتی چند اشاره می‌شود:

■ تشویق فراگیران برای تشریح تجاربشان از ملاقات‌ها و نشست‌های قبلی. این مسئله می‌تواند بر اهداف جلسه قبل یا بر کار عملی مدرسه یا حتی تشریح موقعیتی که در کلاس داشته‌اند و آنها را خوشحال و یا ناشاد کرده است، متمرکز کند.

■ برای شرح کامل و شناخت موقعیت و ... باید سؤالاتی معنی‌دار و جست‌وجوگر مطرح کرد و آنها را به پاسخ دادن تشویق نمود.

■ با طرح سؤالات ترغیب‌کننده در زمینه موقعیت‌ها فراگیران را تشویق کنید که تجاربشان را در مورد موقعیت‌های مختلف امتحان کنند.

■ با فراگیران کار کنید تا نتیجه بازتاب‌هایشان را که نشأت گرفته از تجاربشان است، تعمیم دهند. به آنها کمک کنید تا این تجارب را با سایر موقعیت‌های مشابه مقایسه کنند.

فراگیرنده نهایتاً آنچه را در نتیجه تجربه آموخته است با کاربرد آن در موقعیت جدید نشان خواهد داد. این مرحله می‌تواند شامل ملاحظاتی از قبیل تنوع عملیات مختلف، بحث و گفت‌وگوی ضدونقیض و بالأخره موافقت و پذیرش در عمل باشد. سؤالات زیر نمونه‌هایی است که می‌توانید از آنها در مراحل گوناگون چرخه یادگیری تجربی استفاده کنید؛ سؤالات بازی که می‌تواند فراگیرنده را به تفکر و تعمیم‌و‌ادارد و نهایتاً به کاربرد آن مفهوم تشویق کند.

مرحله	سؤالات
تجربه	آنچه را در جلسه گذشته اتفاق افتاد تعریف کنید. به خصوص از بهترین و بدترین تجربتان که کسب کردید صحبت کنید. موقعیت تجربه با شرایطی را که داشتید شرح دهید. در آن موقع چه احساسی داشتید؟ چه چیزی منجر به رسیدن به این مرحله شد؟
بازتاب	دیگران در این مورد چه گفتند، چه احساسی و چه فکری داشتند؟ قبل از این شما در چه موردی این احساس را داشتید؟ آیا این اتفاق برای اولین بار برای شما افتاد؟ این تجربه با تجرب قبلی شما چه تفاوت‌ها و مشابهاتی داشت؟ چه چیزی این تجربه را خوب یا بد می‌کند؟
نتیجه کلی یا حکم کلی (یادگیری)	چه عواملی منجر به این موقعیت شد؟ چه مراحل برای رسیدن به این مسئله یا عمل صورت گرفت؟ چگونه می‌توان از اشتباه یا موقعیت بد برای برنامه‌های بعدی اجتناب کرد؟ به چه چیزهایی نیاز دارید؟ چیزهای مهم و بالعکس بی‌ارزش و کم‌اهمیت در مورد این تجربه و موقعیت چه بودند؟ از این تجربه چه آموختید؟ چرا این اتفاق افتاد؟
کاربرد	چه انتخاب‌های متفاوتی قابل دسترسی است؟ دلایل موافق و مخالف هر یک از این انتخاب‌ها چیست؟ من چگونه می‌توانم برای رسیدن به این هدف کمک کنم؟ ابتدا به چه نیاز داریم؟ ابتدا باید چه کار کرد؟ چنانچه طرحتان موفقیت‌آمیز باشد، چگونه متوجه خواهید شد؟ کی و چه کاری را باید انجام دهید؟

این نوع سؤالات باید در آموزش به کودکان نیز طراحی و اجرا شود.

طبقه‌بندی فراگیران براساس چرخه یادگیری

با توجه به چرخه یادگیری و یادگیری تجربی کُلب، فراگیران را می‌توان در چهار گروه تقسیم کرد:

■ **همگون‌سازی یا جذب و درون‌سازی:** پاسخ دادن به محیط فیزیکی بر طبق ساخت‌های شناختی موجود. جذب به نوعی درون‌سازی یا جور شدن ساخت‌های شناختی و محیط فیزیکی گفته می‌شود. جذب را می‌توان تا حدی دانستن یا بازشناسی دانست؛ بنابراین وقتی که تئوری‌های منطقی به فرد ارائه شود، بهتر یاد می‌گیرد.

■ **هم‌گرایی:** نوعی تفکر مشخص است با ترکیب یا ادغام اطلاعات و معلومات متمرکز بر راه‌حل مسئله‌ای خاص. در تفکر هم‌گرا برنامه‌های درسی از پیش تعیین شده است و فراگرفتن آنها برای دانش‌آموز حتمی و بی‌چون و چراست. در صورتی که یادگیری در انسان روندی پیچیده دارد و ذهن از راه‌های مختلف مسائل را درمی‌یابد. پس باید به دانش‌آموز فرصت داده شود که از تمام استعدادهای ذهنی خود برای دریافت مطالب استفاده کند. بنابراین بهتر می‌آموزد وقتی تئوری‌ها در کاربرد واقعی عملاً به آنها داده شود.

■ **هم‌سازی، انطباق و برون‌سازی:** تغییر دادن ساخت‌های شناختی ناشی از تجربه، برای قابل جذب کردن آنها به ساخت‌شناختی، که تقریباً معادل یادگیری است؛ یا به‌طور کلی، هر حرکت یا سازگاری، خواه درونی و خواه فیزیکی، که به منظور آمادگی در مقابل محرک‌های ورودی صورت می‌گیرد. بنابراین وقتی تجربیات عملی در اختیار یادگیرنده گذاشته شود، بهتر یاد می‌گیرد.

■ **واگرایی:** واگرایی به کار بردن رمزها و افکار است برای به‌دست آوردن یک سلسله وسیع از راه‌حل‌های یک مسئله یا مشکل. تفکر واگرا تفکری با حرکت در جهات مختلف مشخص است و غالباً با خلاقیت مربوط می‌شود چون به راه‌حل‌های جدید می‌رسد. در سیستم درسی باید شاگرد تشویق شود مسئله را از هر راهی که بهتر تشخیص می‌دهد بررسی کند و از این طریق است که می‌توان از همه اطلاعات در زمینه‌های مختلف یادگیری استفاده کرد. بنابراین زمانی که به او اجازه مشاهده و کسب اطلاعات گسترده داده شود بهتر یاد می‌گیرد.

طبیعتاً هنرجو با چنین اطلاعات و تجاربی، مهارت‌های مورد نیاز شغلی خود را فرا می‌گیرد و به این ترتیب فردی موفق است، هم به عنوان مربی کودک و هم به عنوان مادری آماده و متعهد، مسئول در ساخت آینده‌ای بهتر.

۲ نحوه استفاده از تخته و چیدمان کلاس

علاوه بر این، چیدمان کلاس، دیوار نوشته‌ها، تابلوهای نمایشی، پوسترها، تصاویر نصب شده در کلاس، نور و دمای کلاس از جمله مواردی است که در آموزش تأثیر دارد.

نحوه استفاده شما از تخته و چیدمان کلاس (طرز قرار گرفتن صندلی‌ها و نوع نشستن هنرجوها) از جمله مواردی است که به آن اشاره می‌شود.

استفاده بهینه از تخته: طبیعی است که همه هنرآموزها از تخته، چه سیاه و چه سبز و سفید و از گچ و ماژیک، استفاده می‌کنند. آنها ممکن است به صورت تصادفی لغاتی را بنویسند یا طرحی را بکشند یا تخته را از مطالب گوناگون پر کنند. اما با وجود چنین استفاده‌هایی از تخته آیا نباید با دستورالعمل‌هایی برای استفاده بهینه از آن آشنا شویم؟

قبل از شروع کار لازم است که فضای تخته را به چند قسمت تقسیم کنیم. این تقسیم‌بندی و نوشتن مطالب در این چهارچوب‌ها، علاوه بر جداسازی مطالب، برای یادگیرنده طبقه‌بندی محتوایی ایجاد می‌کند که برای به خاطر سپردن و یادگیری بسیار مفید است.

به نام خدا		معنی لغت یا کلمه با ذکر مثال	لغات کلیدی درس
تصویر	- مروری بر کل محتوای آن جلسه - - -		
سوالات دانش‌آموزان که باید به آن فکر کنند یا در جلسه بعد پاسخ دهند طرح مسئله			

تقسیم‌بندی فضای تخته

نکته

- مدت تخته‌نگاری طولانی نباشد، با توجه به اینکه هنرجویان تنها به شما نگاه می‌کنند و در انتظارند.

- بهتر است در صورت امکان، زمانی که مشغول نوشتن روی تخته هستید، هنرجویان به کار دیگری مشغول شوند (حل تمرین یا انجام یک کار عملی). در این صورت، نوشتن شما که تمام شد آنها به دیدن تخته می‌پردازند.

- طبیعتاً وقتی روی تخته مشغول نوشتن هستید، جلوی تخته می‌ایستید و باز هم طبیعی است که ایستادن شما جلوی تخته مانع از دیدن آن می‌شود، چرا که شما جلوی زاویه دید آنها قرار دارید. از این رو نمی‌توانید به راحتی با آنها صحبت کنید. پس در حال نوشتن روی تخته تمام تخته را اشغال نکنید (کاملاً پشت به بچه‌ها قرار نداشته باشید) و جلوی تخته نباشید تا بتوانید در حال نوشتن گاهی با دانش‌آموزان تماس چشمی و کلامی داشته باشید. این امر در حالی ممکن می‌شود که شما کنار تخته ایستاده باشید. تمام اینها می‌توانند برای تداوم بخشیدن به یک کار و فضای خوب مفید باشند.

- یادتان باشد تنها معلمان نیستند که می‌توانند روی تخته بنویسند. باید به شاگردان نیز فرصت داد تا ایده‌ها و پاسخ‌ها را بنویسند. تقسیم تخته برای منظم نوشتن بسیار کمک می‌کند. استفاده از تخته تنها به نیت صرف وقت برای نوشتن نیست، بلکه صرفاً وسیله‌ای برای یادگیری بهتر است.

چیدمان کلاس: هرچند ممکن است کلاس شما، با توجه به نوع صندلی‌های ثابت یا نیمکت‌های تغییرناپذیر چیدمان ثابتی داشته باشد اما در هر حال ضروری است تا آنجا که می‌توانید بهترین چیدمان را برگزینید و به نوع کارایی آن توجه کنید.

طرز نشستن: در صورتی که شکل کلی چیدمان کلاس تغییرناپذیر باشد یا صندلی‌ها قابل تغییر باشند، باید در خصوص چیدمان صندلی‌ها به این نکات توجه کرد:

- آیا بدون تغییر دادن چیزی می‌توانید برای نشستن، موقعیت‌های مختلف به وجود آورید؟

- آیا هر جابه‌جایی برای صندلی‌ها امکان‌پذیر است؟

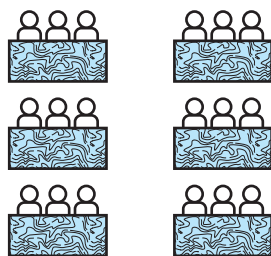
- چه فضایی در کلاس برای یادگیرنده‌ها مناسب است (برای ایستادن و همکاری و تأثیر متقابل)؟

- آیا موقعیتی وجود دارد که برای هر فعالیتی که دارید (تدریس و کار) مفید باشد؟

- آیا جابه‌جایی چیدمان کلاس برای فعالیت‌های گوناگون ضروری است؟

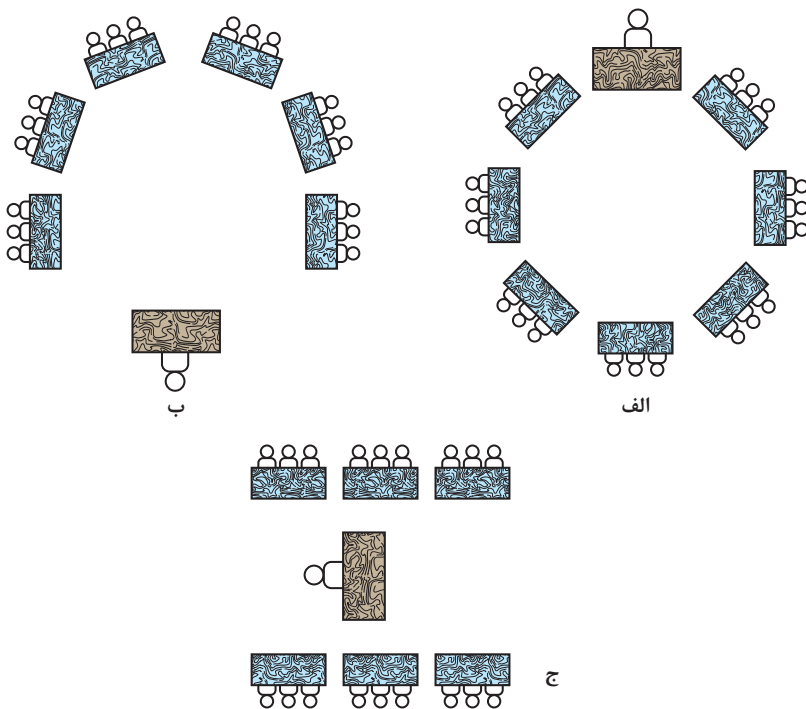
طبیعی است که در صورت امکان تغییر یا جابه‌جایی صندلی‌ها، با توجه به نوع فعالیت می‌توان، اجرای آن را ساده‌تر کرد.

متداول‌ترین نوع چیدمان عبارت‌اند از:

شکل ۱- متداول‌ترین نوع چیدمان

شکل ۱ متداول‌ترین نوع چیدمان است و آن را در اغلب کلاس‌ها می‌توان دید. در این سیستم ردیفی تنها تعداد ردیف‌ها یا تعداد هنرجویان تفاوت پیدا می‌کند و این در صورتی است که نور و روشنایی تنظیم شده و ثابت است و هیچ تغییری در چیدمان ممکن نیست. چنانچه یک بار دیگر به چیدمان کلاس توجه کنیم می‌توانیم آن را به صورت‌های دیگر نیز تغییر دهیم، که هر یک از آنها با توجه به نوع فعالیت، می‌توانند مفید باشند.

شکل ۲- نمونه‌هایی از چیدمان کلاس

از خودتان سؤال کنید؟

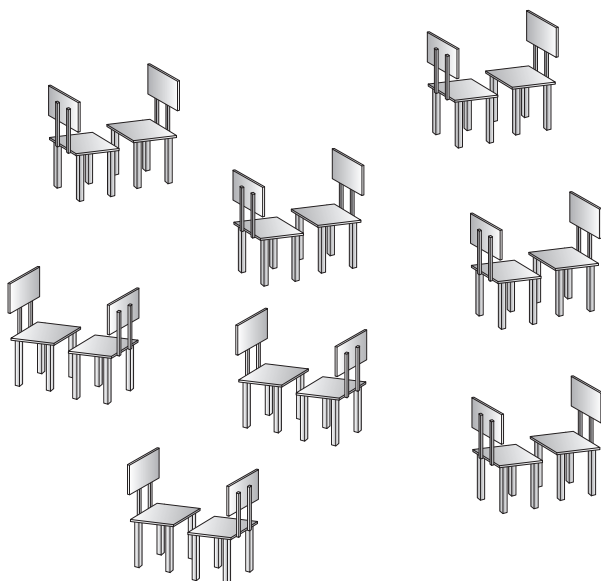
شکل ۲ نمونه الف برای چه نوع کلاس‌ها و فعالیت‌هایی مناسب است؟ و در چه صورتی از نمونه «ب» و «ج» استفاده خواهید کرد؟

- طبیعی است که نشستن به شکل دایره نمونه ب و نعل اسبی نمونه الف، به فراگیران فرصت می‌دهد تا با سایر افراد گروه ارتباط چشمی داشته باشند و به‌طور کلی همکاری آنان بیشتر شود. همچنین در این فرم بالاترین حد یکسانی (هم سطح بودن) افراد وجود دارد. در چنین حالتی شاگردان ضعیف کمتر تمایل به مخفی شدن دارند و شاگردان قوی‌تر کمتر می‌توانند سلطه‌جویی کنند.

- حضور هنرآموز در وسط دایره کمک می‌کند تا مقررات بین همه شاگردان، بدون جداکردن کسی یا در نظر گرفتن تفاوت بین دانش‌آموزان، به‌طور یکسان اعلام و اجرا شود. نمونه‌های دیگری از چیدمان متحرک وجود دارد که هر یک کاربرد خاص‌تری ارائه می‌دهند.

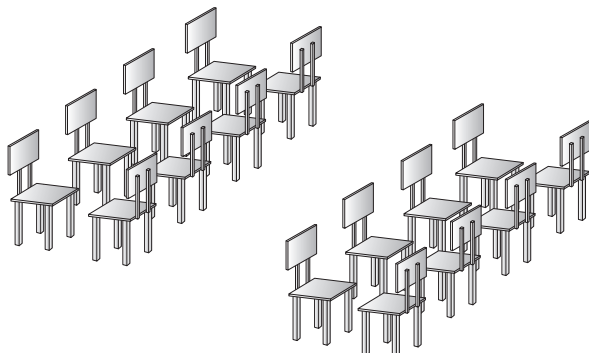
- وقتی برای فعالیت‌های گروهی دو نفره یا گروه‌های کوچک برنامه‌ریزی کردید از بچه‌ها بخواهید صندلیشان را تغییر دهند. در تصویر مقابل جفت بودن دو صندلی

برای گروه‌های دوتایی است که معمولاً برای بحث‌های دو نفره یا مکالمات یا فعالیت در گروه‌های کوچک استفاده می‌شود. در چنین حالتی هنرآموز در کلاس می‌چرخد و در جریان کار قرار می‌گیرد و نتیجهٔ مباحث و فعالیت‌ها بعداً برای همه افراد اعلام می‌شود (شکل ۳).

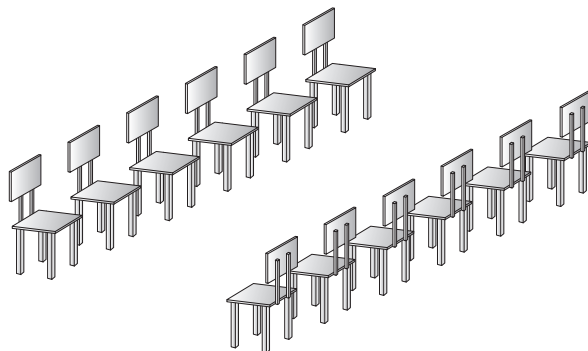
شکل ۳- چیدمان دو نفره

گاهی می‌توان کلاس را به دو گروه تقسیم کرد؛ به طوری که هر یک فعالیت جداگانه‌ای را به اجرا درآورند و سپس نتیجهٔ گروه را اعلام کنند یا اینکه نشان دهند کدام گروه فعالیت خود را سریع‌تر اجرا کرده است (شکل ۴).

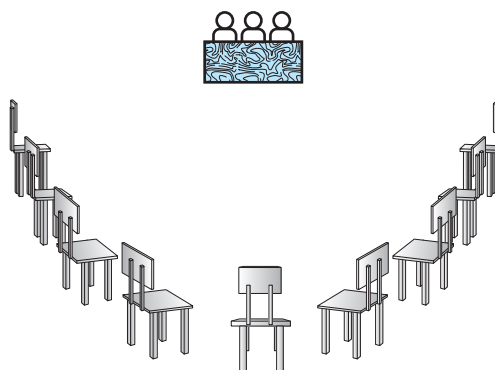
شکل ۴- چیدمان متقابل گروهی برای فعالیت‌های رقابتی

- در شکل ۵ کلاس به صورت دو گروه مقابل هم قرار دارند، که می توانند مخالف یکدیگر باشند و در خلال بحث، به عنوان مخالف و موافق، جایشان را تغییر دهند. علاوه بر این در چنین حالتی فضای وسط کلاس خالی است و می توان از آن به خوبی استفاده کرد.

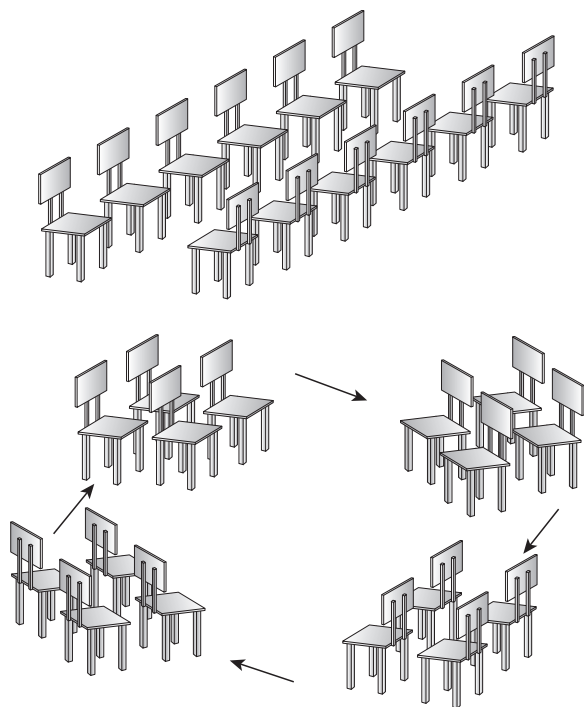
شکل ۵- چیدمان متقابل گروهی برای بحث و تبادل نظر

- در شکل ۶ فراگیران (هنرجویان) به صورت نعلی می نشینند و گروهی، تحت عنوان گزارشگر، گزارش یا بحث خود را بیان می کنند. در چنین حالتی یکی از اعضای هیئت سه نفره می تواند وقت نگهدار باشد. در این شکل چیدمان فراگیران با ویژگی های فضای سخنرانی هم آشنا می شوند.

شکل ۶

- نمونه‌های دیگری مثل شکل ۷ رودررو یا پشت به پشت یا چرخشی نیز وجود دارند که فراگیران، با توجه به موقعیت گروه، خود را تغییر می‌دهند و در نهایت نشستن روی زمین تمیز است که با عقب راندن صندلی‌ها ممکن می‌شود و یکی دیگر از نمونه‌های تغییر چیدمان برای اجرای فعالیت است.

شکل ۷